

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕПОЗИТНОЇ ТА КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Реверчук Сергій Корнійович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Бокало Аліна Віталіївна

*лаборант кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Депозитні операції належать до пасивних, але їх роль є вагомою у формуванні ресурсів банку. Відомо, що чим більший обсяг ресурсів банку, тим вища надійність банку. Як результат, зростає довіра клієнтів до банку. Наявність вагомego власного капіталу у статутному капіталі банку є психологічною гарантією збереження і захисту капіталів вкладників. Це – по-перше.

По-друге, застосування пластикових банківських депозитних карт дало клієнтам банків зручності та економії часу і, як результат, великого задоволення і мінімізації тривожності [9].

По-третє, на початку грудня 2024 р. депозитні ставки терміном на 12 міс. становили: Ідея Банк – 16,25; Український капітал – 15,75; Асвіо Банк – 15,5; Монобанк – 15,5, що засвідчує про їх високий рівень. [8].

По-четверте, на рівень депозитів істотно впливає російсько-українська війна. Від початку війни гривневі вклади населення в банках України зросли на 20%. Це означає, що вклади заслуговують на довіру. Ліквідність банків з початку війни зросла на 72 млрд грн і становить 230 млрд грн [8]. Одна із причин цього є те, що українці мають 100% гарантії держави на депозити в банку. Повна гарантія вкладів населення державою є вагомим психологічним чинником, що сприяє збереженню грошей у банківській системі [4].

Психологічні особливості депозитної поведінки фізичних осіб України у воєнний час:

1. У воєнний час фізичні особи не будуть дуже схильними розміщувати гроші на строкові депозити. І справа не у довірі до банків, а в тому, що людей цікавить мобільний доступ до своїх грошей.

2. У регіонах, де ведуться активні воєнні дії, можуть з'явитися мародери, тому краще тримати гроші на рахунках. Тим більше, що нині українці мають 100% гарантії держави на депозити в банках. Це в

підсумку посилює довіру населення до банків і є вагомим психологічним чинником, який сприяє збереженню грошей у банківській системі [1; 2].

Кредитна діяльність, кредитні операції, кредитні ризики є найважливішою активною частиною банківського бізнесу. Водночас кредитна політика банку завжди є віддзеркаленням грошово-кредитної політики національної держави, яку проводить центральний банк, частково міністерство фінансів, фінансовий блок уряду. В принципі нині в сучасному суспільстві та економіці кожен процес в меншій або більшій мірі відбувається за участі кредитних інструментів, кредитної системи та її основою елементу банківського сектору. Зрештою кредитна діяльність банків є адекватною і точною фотографією його ділової активності.

Кредитна діяльність банку, його кредитні операції у значній мірі визначаються низкою психологічних чинників або ознак, зокрема, таких: обережність, схильність до ризику, вірність, надійність, добросовісність, відповідальність, стабільність людського клімату тощо. Практика переконує в тому, що в основі банківництва, кредитної діяльності, зокрема, лежить три опори: власність, вигода і довіра. Якщо одна із них ламається, тоді кредитування банку руйнується. Варто виділити три основні елементи довіри: власна довіра – це переконаність у чесності партнера, чистота його намірів, відсутність злочинності і протизаконності [7].

Другий елемент чи аспект довіри – це довіра до професійно-ділових якостей (характеристик) банківських працівників. У поняття «довіра» входить низька якостей людини: точність, виконавчість, стресостійкість, ділова репутація тощо. Варто наголосити на тому, що ділову репутацію не варто зводити тільки до того – чи притягувався працівник банку до судової відповідальності за економічні злочини, і це є третій елемент. Для банку важливим з погляду психології може бути і те, який колектив підприємства, керівник якого хоче отримати банківський кредит, тобто чи вірить колектив в ідеї керівництва підприємства. Однак, справедливості ради, тут варто уточнити, що такі бачення загроз були більше актуальними для банківської системи адміністративно-командної економіки. Наприклад, в часи СРСР [3].

У нинішніх ринкових умовах дуже актуальними є психологічні особливості банківського кредитування венчурних інвестиційних проектів. Венчури – це поняття, в якому є два смисли: підприємство і сміливість. Венчурний проект – це підприємство або задум, в основі якого покладено нову ідею, яка ще не є абсолютно достовірною чи правильною, а мета венчурного проекту полягає в тому, щоб використати чи застосувати цю нову ідею шляхом створення малого підприємства, яке би виробляло на основі нової ідеї актуальні продукти чи надавало послуги [8].

Венчурне кредитування за своїм змістом і формою є дуже ризикованою діловою грою. І ключовим у цьому є: не вгадати, а знайти, відшукати, передбачити. І тому позитивний результат чи успіх у цій

ризикованій психологічній грі не є випадковим, тому що залежить від правильно організованого творчого пошуку незадоволеної потреби домогосподарств, фірми або державних структур (три суб'єкти ринкової економіки). Це по-перше.

По-друге, відслідковування, пошук нових ідей, які виникають у фундаментальній науці, є актуальним завданням і метою банківського венчурного кредитування.

По-третє, вагомим для венчурного кредитування є відслідковування революційних, знакових, поворотних змін та удосконалень, тобто все те що визначається словами удосконалено, уточнено або набуло подальшого розвитку. Цей третій напрям наукового, венчурного пошуку і банківська підтримка його завжди є і буде актуальним, особливо в умовах війни та цифровізації економіки.

До перспективних напрямів дослідження належать такі:

- вивчення того, як психологічні фактори впливають на ухвалення рішень банківськими клієнтами;
- запровадження та аналіз психологічної експертизи у банківську практику і фінансову політику, задля визначення перспективних напрямків наукових досліджень депозитної і кредитної діяльності банків і покращення обслуговування клієнтів (фізичних і юридичних осіб);
- аналіз взаємодії психологічних чинників із фінансово-банківськими діями в умовах миру та війни.

Список використаних джерел:

1. Буряк А.В., Ласукова А.С. Довіра до банків: огляд світових та вітчизняних підходів до визначення змісту та основних каналів впливу. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 3. С. 26–32.
2. Деніел Гоулман. Емоційний інтелект у бізнесі / переклад: Юлія Шекет. Харків : Видавництво «Vivat», 2021. 528 с.
3. Дзюблюк О. Соціально-економічні засади суспільної довіри до банківського сектору. *Вісник THEU*. 2016. № 2. С. 54–69.
4. Довіра до банків зростає: за 2024 рік вклади українців зросли на 157,4 млрд грн і склали на 01.01.2025 р. 1,39 трлн грн. URL: <https://delo.ua>
5. Мілютіна К.Л., Трофімов А.Ю. Психологія сучасного бізнесу. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 168 с.
6. Морган Хаузел. Психологія грошей. Вічні уроки багатства, жадібності та щастя. Київ : Видавництво «СВАРОГ», 2025. 240 с.
7. Онищенко С.В., Бричко М.М., Літовцева В.В., Євсєєва Г.В. Довіра до фінансового сектору: новий підхід до концептуалізації та вимірювання. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. № 1. С. 206–217.
8. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
9. Gurucharan V.E. Influence of psychological factors on financial decision making in banking sector. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/381954086_INFLUENCE_OF_PSYCHOLOGICAL_FACTORS_ON_FINANCIAL_DECISION_MAKING_IN_BANKING_SECTOR